

НЕОБХІДНІСТЬ І ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджено досвід упровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Викладено основні причини та оцінено необхідність переходу держави на нові стандарти фінансової звітності, а також виявлено основні проблеми, з якими стикається Україна в даному процесі.

Аннотация. Исследован опыт внедрения Международных стандартов финансовой отчетности в Украине. Изложены основные причины и оценена необходимость перехода государства на новые стандарты финансовой отчетности, а также выявлены основные проблемы, с которыми сталкивается Украина в данном процессе.

Annotation. The experience of implementing International Financial Reporting Standards in Ukraine is studied. The basic causes and the necessity of transition to new accounting standards, as well as the main problems Ukraine is facing in this process are discussed.

Ключові слова: необхідність упровадження, прозорість фінансової звітності, інвестиційна привабливість, підвищення рівня кваліфікації бухгалтерів.

В умовах сучасної економічної інтеграції для всіх держав є необхідністю надавати фінансову звітність про діяльність підприємств, яка була б прозорою та інформативною для іноземних інвесторів і відкривала б доступ вітчизняним компаніям до міжнародних ринків капіталу.

У різних країнах фінансова звітність підприємств має певні відмінності, зумовлені різними соціальними, економічними та політичними чинниками. Дані відмінності в підходах до змісту фінансових звітів значно ускладнюють аналіз інформації і прийняття управлінських рішень.

Актуальність теми полягає в тому, що на даному етапі розвитку міжнародних економічних відносин України необхідним є використання єдиної мови фінансової звітності, який використовується в більшості країн. Одним із важливих чинників успішного розвитку України є інформаційне взаєморозуміння з іноземними суб'єктами господарювання, тому перехід національної системи бухгалтерського обліку і складання звітності на міжнародні стандарти стає вимогою часу.

Метою даного дослідження є визначення основних переваг запровадження МСФЗ в Україні, а також виявлення проблем, з якими можуть зіткнутися національні суб'єкти господарювання в процесі здійснення переходу на міжнародні стандарти.

Значний внесок у дослідження проблеми запровадження МСФЗ в Україні зробили такі фахівці галузі бухгалтерського обліку та аудиту: Є. Макеєва, С. Голов, О. Концур, В. Бірюченко, проте проблема впровадження МСФЗ потребує подальшого й ширшого дослідження.

Розвиток ринкових відносин і створення підприємств різних форм власності зумовили необхідність визначення та відображення кардинальних змін в організації і методології бухгалтерського обліку в Україні. Можливості виходу українських підприємств на ринки капіталу безпосередньо залежать від прозорості й достовірності фінансової звітності, на підставі якої інвестор міг би приймати рішення про доцільність і обсяг інвестицій, здійснювати контроль за їх ефективним використанням [1].

Згідно зі змінами, внесеними 12.05.2011 р. до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, що провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами [2]. Підприємства, які не зможуть здійснити трансформацію, змушені будуть переглянути свій статус суб'єкта господарювання і відмовитися від статусу відкритого акціонерного товариства. В основному даний перехід повинні будуть здійснити суб'єкти великого бізнесу, тоді як суб'єктам середнього і малого надається право вибору – переходити чи не переходити на МСФЗ.

Вивчення досвіду застосування МСФЗ великими компаніями України дозволяє виявити позитивні аспекти застосування МСФЗ як для осіб, які готують фінансову звітність, так і для зовнішніх користувачів:

1. Великою перевагою переходу на міжнародні стандарти є підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств. Точні та прозорі дані дадуть можливість іноземним інвесторам оцінювати ризики і приймати зважені рішення про об'єкти інвестування.

2. Як наслідок, акції українських підприємств будуть присутні на міжнародних фондових біржах, що також сприятиме розвитку вітчизняного фондового ринку.

3. Перехід на МСФЗ посилить інтеграцію України в європейський економічний простір, що підвищить конкурентоспроможність держави в ринковій економіці.

5. Підвищиться престиж та імідж українських підприємств у світовій економіці.

Таким чином, переваги складання фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів дійсно існують, і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розглядати як інструмент глобалізації економіки і світогосподарських зв'язків. Принципи, закладені в порядку звітності за МСФЗ, повинні зробити його більш адекватним і здатним відображати реальний фінансовий стан компанії, результати її діяльності, рух грошових коштів та зміни в капіталі. У зв'язку з цим значення МСФЗ є важливим не тільки для іноземних, але й для вітчизняних інвесторів. Це ще раз підтверджує необхідність і корисність для корпоративного і державного секторів економіки України прийняття МСФЗ.

Згідно із законодавством, підприємства повинні надати фінансові звіти про свою діяльність вже на початку 2013 року. Однак вивчення основ МСФЗ та адаптація до них у більшості країн відбувається в кілька етапів і потребує набагато більше часу, ніж один рік, як в Україні. Практично менше ніж за рік вітчизняні підприємства повинні були: проаналізувати фінансову звітність за національними стандартами, трансформувати її до відповідних вимог, оцінити основні засоби та підготувати звітність за міжнародним зразком, провести аудит і залучити незалежних експертів. Даний процес дуже тривалий і трудомісткий, а також потребує значних грошових витрат.

Досвід свідчить, що в процесі підготовки фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів вперше управління компаній і бухгалтерських послуг можуть зіткнутися з низкою проблем методологічного (складність розуміння стандартів, методів трансформації фінансової звітності та аудиту), законодавчого і нормативного (правове регулювання, організаційні питання), організаційного (політики, програми та плани щодо здійснення), кадрового (відсутність кваліфікованих фахівців, які можуть розуміти й застосовувати МСФЗ), етичного та освітнього (освіта і навчання персоналу) характеру [2].

По-перше, основною проблемою є те, що податковий облік формується за своїми правилами та методологією і суттєво відрізняється від бухгалтерського обліку. Підприємство прагне працювати тільки в напрямі мінімізації оподаткування, і у зв'язку з цим стає нездійсненою вимога МСФЗ про прозорість, зрозумілість і порівнянність. Таким чином, підприємство стоїть перед вибором – мінімізації оподаткування, з одного боку, або переходу на МСФЗ із подальшим виходом на фондовий ринок, у результаті інтереси інвесторів та їх вимоги відходять на другий план, у тому числі й запровадження МСФЗ.

По-друге, МСФЗ суперечать деяким положенням українських законів і можуть виникнути певні проблеми з їх застосуванням. Наприклад, український Закон "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" говорить, що проміжна звітність складається у складі балансу і звіту про фінансові результати. За МСФЗ це мають бути хоча б короткі, але 5 форм звітності. Таким чином, Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" не дозволяє формувати проміжну фінансову звітність за МСФЗ.

По-третє, основною розбіжністю між МСФЗ та національними стандартами у сфері ведення бухгалтерського обліку є принцип превалювання сутності над формою. Цей принцип є одним з основоположних у процесі ведення бухгалтерського обліку за МСФЗ. На жаль, незважаючи на те, що національні стандарти також декларують даний принцип, більшість українських компаній його не дотримуються і відображають операції виключно виходячи з юридичної форми, ігноруючи економічну сутність.

Також більшість підприємств у процесі переходу на МСФЗ можуть зіткнутися з низьким рівнем професіоналізму бухгалтерів, для багатьох швидка адаптація до нової форми складання фінансової звітності буде практично неможливою. Отже, компанії повинні заохочувати навчання і сертифікацію своїх фахівців, але в Україні більшість компаній не виділяють гроші на навчання і не заохочують своїх працівників, які самостійно сертифікуються і навчаються [3].

Крім того, складання фінансової звітності за МСФЗ здійснюється паралельно з веденням обліку за національними стандартами, це значно збільшує навантаження на бухгалтерів компаній, що призводить до збільшення відпливу професійних кадрів. У нових кадрів не завжди вищий рівень професіоналізму, але при цьому вони висувають більш високі вимоги щодо оплати праці. Відповідно, процес упровадження МСФЗ сповільнюється або припиняється [3].

Важливою перешкодою для переходу на МСФЗ є необхідність залучати значні фінансові, кадрові та консалтингові ресурси.

Також значною проблемою є некомпетентність представницьких органів державної влади, яким доручено забезпечувати механізм упровадження МСФЗ. Для вирішення проблеми необхідно запрошувати іноземних фахівців, як це робили інші країни пострадянського простору, що зараз успішно впроваджують міжнародні стандарти.

Для того щоб прискорити процес переходу України на МСФЗ та вирішити всі проблеми, що виникають у зв'язку зі здійсненням даного проекту, необхідно: навчати і підвищувати кваліфікацію бухгалтерів; залучати консалтингові компанії, які допоможуть фахівцям швидше освоїти міжнародні стандарти; реформувати законодавчу базу у сфері аудиту, а також привести у відповідність податкове законодавство. У процесі здійснення даних заходів буде усунута основна помилка бухгалтерів – некоректне складання фінансової звітності, а також українська фінансова звітність максимально наблизиться до міжнародних стандартів [4].

Таким чином, переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами є і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно з МСФЗ, роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан підприємства. Тому цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів також.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. (ред. від 02.10.12 р.) № 3614-VI [Електронний ресурс]. – Ст. 12-1. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. 2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – Х. : Фактор, 2008. – 890 с. 3. Портал електронного навчання бухгалтерів САР / СІРА. – Режим доступу : <http://sar-sira.com> 4. Офіційний сайт аудиторської фірми "Аксьонова та партнери" – Режим доступу : <http://ap-center.com>.

